

Nami-Nami kokaraamat!

Kirjastuselt Varrak ilmus populaarse kokandusportaali ja toidublogi Nami-Nami eestvedaja Pille Petersoo esimene kokaraamat. Raamat koondab valiku maitsvaimatest roogadest, mida autor on viimaste aastate jooksul oma headele sõpradele ja kallitele külalistele pakkunud. Nami-Nami kokaraamatu retseptide ja nutikate näpunäidete valik on kirev, mitmekülgne ja põnev.

Vt lk 3

RAAMAT

EESTI KIRJASTUSTE LIIDU AJALEHT

Nr 7 (52)

18. november 2010

kommentaar

Kirjandusjuttu sügissuvisest Jerevanist

25.-28. oktoobrini toimus Jerevanis SRÜ ja Balti riikide tõlkijate, kirjanike ja kirjastajate rahvusvaheline foorum, sisuks tõlkekirjanduse finantseerimine ja edendamine. Esimest korda leidis aset ka Armeenia raamatumess, mis füüsilises mõttes oli küll väike, ent geograafiliste mõõtmete poolest ulatus Aasiast Euroopani. Lisaks siinkirjutajale osales Eestist Marina Tervonen, kes on vene keelde tõlkinud nii eesti luulet, proosat kui ka lastekirjandust, belletristikast rääkimata. Väljas oli eesti kirjanduse stand.

Mõne aasta eest UNESCO egiidi all loodud tõlkijate organisatsioon on Armeenia ettevõtlike tõlkijate algatus. Kodulehekülje kaudu hoitakse ja tekitatakse uusi kirjanduslikke sidemeid, tutvustatakse kirjandust ja kirjastusi. (vt veel: www.twunio.org).

Peale tõlkijate, kes arutasid nende jaoks olulisi küsimusi, oli foorumil igas suuruses kirjastuste esindajaid. Kirjastajad arutasid tõlkekirjanduse valiku kriteeriumide üle, tutvustasid parimaid ja valutasid südant kirjanduse edendamise pärast. Kohale tulnud kirjanikud kõnelesid iseenda ja sõprade-eakaaslaste loomingust. Foorum oli Armeenia kultuurielu jaoks oluline sündmus, sellest kirjutati ajalehtedes, pidevalt viibisid kohal tele- ja raadioreporterid.

Ent välisest särast tunduvalt olulisem oli ettevõtmise sisemine aura. Kiirelt sai selgeks, et pärast iseseisvumist järsult katkenud kirjanduslikest sidemetest on väga suurt puudust tuntud. Igatahes nõudmine Eesti kirjanduse järele on idasuunal olemas. Väga suurt huvi näitasid üles ajakirjad, kellega koostöö on juba alanud, aga ka kirjastajad, kes ei ole huvitatud mitte lihtsalt ühest või kahest raamatust, vaid terve antoloogiast, et eesti kirjandusest süsteemsemat ülevaadet anda. Teeme omalt poolt kõik, et osagi neist plaanidest teoks saaksid.

KÄTLIN KALDMAA
tõlkija

27.–30. oktoobrini toimunud Helsingi raamatumessi külastas sel aastal ligi 79 000 külastajat. Kuulajate vähesuse pärast ei pidanud muretsema ka Eesti autorid, sest vestlusring teemal „Eesti lähiminevik - karid ja madalikud” kogus messi suurimal laval täismaja.

FOTO HANNU OITINEN

Eesti lood Helsingi raamatumessil

JAN KAUS

Nagu igal aastal, leidis sellegi oktoobri viimasel nädalavahtusel aset Soome rahvarohkeim kirjandussündmus – Helsingi raamatumess. Tõsi, võrreldes Frankfurdi, Londoni või Göteborgi messiga on Helsingi oma väiksem, kuid sellevõrra haaratavam, hubasem või lausa kodusem – mõõtkavad ei hakka sedavõrd kiiresti väsitama, messihallis võib säilitada suunataju ka kehvem orienteeruja.

Kuna Eesti on 2011. aasta Helsingi raamatumessi peakülastaja (soomlased ise ütlevad „teemamaa”), siis otsustati juba sel aastal endast märk maha jätta. Käesoleval aastal oli messi keskmes Prantsusmaa. Eestlaste kavas esitleti kolme värskest soome keeles ilmunud kirjandusteost, olulisim neist kahtlemata Jaan Kaplinski mõtlik ja nostalgiline romaan „See sama jõgi” (soome k. „Sama joki”).

Lisaks toimus Aleksis Kivi nime kandval messi pealaval emotsionaalne arutelu Eesti lähiajaloo teemadel, mida juhatas Maimu Berg ja kus eestlastest osalesid veel Mart Laar ja Rein Veide-mann. Kui püüda lühidalt vastata küsimusele „Kuidas läks?”, siis võib tsiteerida soome ajakirjanikku Hannu Marttilat, kes kirjutas ajalehe „Helsingin Sano-

mat” blogis, et teda valdas tunne, nagu oluks Prantsusmaa asemel selle aasta messi peakülastaja hoopis Eesti.

Mess – mõjud ja mõjutused

Miks osaleda ühel messil? Mulle meeldib mõelda, et seal avaneb võimalus näha kontsentreeritult, kuidas kirjandus toimib ja mis kirjanduses toimub. Rääkimata eestikeelse kirjasõna kontekstis sellest, et niivõrd väikse kirjanduse vereringele mõjub hästi igasugune kokkupuude võõraste keelekooslustega. Üks vaimse vereringe uuendamise võimalus on tõlkida eesti keelde teiste maade kirjandust ja teine võimalus on vahendada eesti kirjandust muudesse keeltesse, et eestlaste jaoks tähtsatele teostele tekiks pisut laiem tähe-n dustaust.

Kirjandus on erandlik loominguline praktika, mis vajab levimiseks tiht eraldi kihti, erilist vahendamist, tõlkimist. Iga tõlge aga on omal moel uus tekst, sest erinevates keeltes on erinevatel sõnadel erinev tähendusväli. Kuid samas toimib tõlkimine ka tagasisidena, mõjuna – alates kirjaniku keeletajust ja lõpetades laiema vastuvõtuga, tõlgitud teose leviku ja tähendusega. Teisalt annab Helsingi raamatumessi peakülastajaks olemine võimaluse tuua Soome kontekstis senisest selgemalt esile eestlaste hääled,

meie oma sõnade ja mõtete tukse – muu hulgas on kavas avaldada näiteks temaatiliselt aktuaalne ja tiheda sõnastusega Ene Mihkelsoni romaan „Katkuhaud”.

Leides ja otsides lugusid

Kuid on veel üks põhjus, miks messid – ja eriti Helsingi oma – mind köidavad. Mul on üks hea tuttav, kes armastab väga oma autot. Ükskord käisime ujumas ja kui ma pärast suplust liivaste ja lataldadega tema autosse räntsatasin, sai ta häiritud – pidin jalgade alla asetama oma särgi. Tol hetkel tundus hea tuttav mõnevõrra kummaline, aga siis mõistsin, et minu kirklik suhtumine raamatutesse omab sarnaseid jooni tema autokiindumusega.

Miks ülepea sedasi raamatuid hoida? Sest neis räägivad inimesed, headesse raamatutesse mahub mitmeid tähenduslikke elusid ja lugusid – neisse lugudesse ei tohiks siseneda hoolimatult. Raamatud viivad mind kokku lugudega, milles ma tunnen ära oma loo või hoopis vastupidi – näen omaenda lugu sootuks uues valguses. Raamatumessil veendun ma, et minusugused lugudeotsijad pole maailmas ükski. Ja ikka on pisut parem, kui kõikide nende lugude keskel ootavad leidmist ka mõned eestlaste jutustatud raamatud.

uudised

Tänapäev jõudis 1000. raamatuni

Novembri algul ilmus kirjastuses Tänapäev ajaloolase Antony Beevori raamat „D-Päev: Normandia lahing”, mis on kirjastuse 1000. ilmunud raamat. Kirjastus alustas tegevust 1999. aasta septembris ning avaldas 2000. aastal umbes 30 raamatut. Praegu on Tänapäev üks suuremaid Eesti kirjastusi, mis avaldab aastas u 125 uut raamatut, millest keskeltläbi kolmandik on algupärandid ja kaks kolmandikku tõlked.

Kaks uut raamatut sarjast „Ajavaim”

Kirjastuselt Koolibri jõudis oktoobris kauplustesse Nobeli preemia laureaadist LAV kirjaniku Nadine Gordimeri teos „July rahvas”. Esmakordselt eesti keelde tõlgitud Gordimeri loomingut iseloomustab valgenahaliste lõuna-aafriklaste mõtteviisi tabav kujutamine ja terav kriitika LAV-s valitsenud poliitilise korra vastu. Novembris ilmub samas sarjas Ameerika kirjaniku Dashiell Hammetti 1930. aastal ilmunud romaan „Malta pistrik”, milles astub üles Sam Spade – üks esimesi ja kuulsamaid eradektektive tollal populaarsust kogunud karmi stiiliga kriminaalžanrist.

Biitlite ajalugu eesti keeles!

Selle erakordselt ulatusliku raamatu jaoks on teose autor Robert Spitz rääkinud sadade inimestega ning jälginud biitlite muusikukarjääri päris algusest peale. Mitmed intervjuueeritavad räägivad esmakordselt oma kokkupuudetest biitlitega ja nii on see juba varem korduvalt käsitletud teema saanud selles raamatus värske lähenemise ning selles leidub materjali, mida legendaarse ansambli varasemates käsitlustes ei ole.

Jõulukuu raamatunädal

7.–11. detsembrini toimub Rahvus-raamatukogus traditsiooniline jõulukuu raamatunädal. Olete oodatud külastama!

RAAMAT

Väljaandja Eesti Kirjastuste Liit
© EKL 2010

Ilmunud

Vanad armsad muinasjutud

160 lk

köva köide

Selles kaunitlillust-reeritud kogumikus on 15 ighaljust muinasjuttu, mida võiks ikka ja jälle üle lugeda – ainuüksi nende ilusa ja väljendusriikka keele pärast. Ühtede kaante vahele on koondatud suurte muinasjutuvestjate Hans Christian Anderseni, vendade Grimmi-de ja Charles Perrault' parimad lood. Spetsiaalselt selle kogumiku jaoks on raamatusse kaunid pildid joonistanud kolm kunstnikku – Maarja Vannas-Raid, Kadri Ilves ja Everi Vähi.

Vampiiri-päevikud Äratus

L. J. Smith

tõlkinud

Mari Pööning

240 lk

pehme köide

Elena on imekaunis ja populaarne keskkoolitüdruk, kes saab iga poisi, keda ta vaid soovib. Stefan on sünye ja müstiline noormees, kes proovib meeleheitlikult võidelda oma ihaga Elena vastu, seda tüdrukuga enda pärast. Ja Damon on seksikas ja ohtlik, ning teda kihutab tagant soov kätte maksta Stefanile – oma vennale, kes ta kunagi reetis. Elena avastab, et teda tõmbab mõlema venna poole. Kumma kasuks langeb tema valik selles surmavas armastuskolmnurgas? „Vampiiripäevikud. Äratus” on L. J. Smithi romaanisarja esimene osa, mille põhjal valmis 2009. aastal ka praeguseks ülipopulaarseks saanud samanimeline telesari.

Šamaani ennustus. Raamat ja ennustuskaardid karbis

John Matthews ja Wil Kinghan

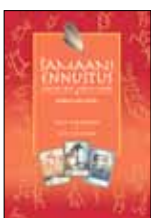
tõlkinud

Marju Algreve

88 lk + 52 kaarti

köva köide

„Šamaani ennustus” on ennustuskkaartide ladumise süsteem, mis põhineb 52 autentsel koopamaalil. Nende muistsete jooniste väge kasutatakse esivanemate maailma viiva aknana, et juhatada meid iseenda avastamise võimsale rännakule. Kaardid kätkevad endas arvukaid sõnumeid, igaüks neist pajatab ürgtarkusest, mis on tänapäeval sama oluline kui tuhandeid aastaid tagasi. Teksti autoriks on tegutsev šamaan John Matthews, autentsete koopajooniste detailidega kaardid on kujundanud Will Kinghan.

Koerte käitumine

Tuire Kaimio

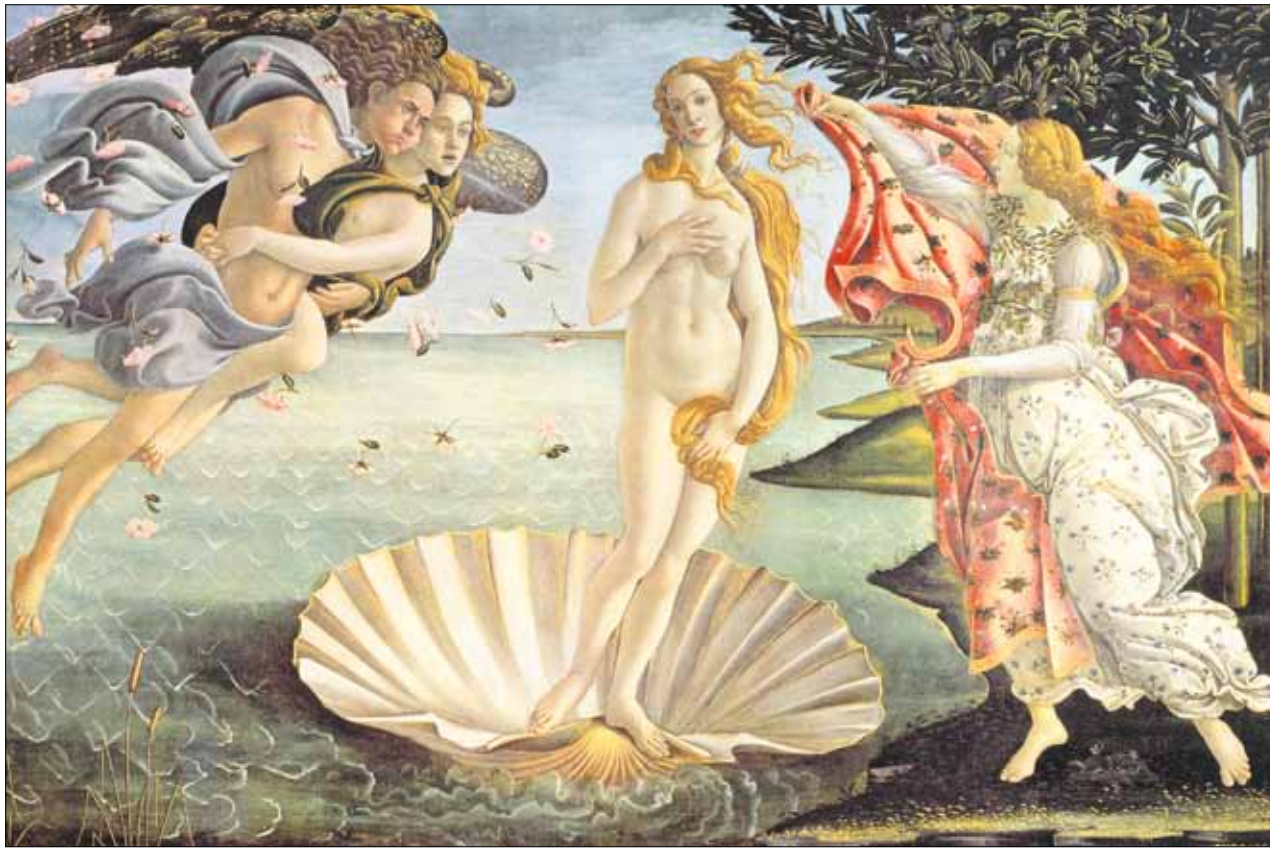
tõlkinud Sirje Volmre

ja Marko Tiidelepp

384 lk

köva köide

Suurepärane ja põhjalik nõuanderaamat kõikidele neile, kes tahaks rohkem aimu saada oma koera meeles toimuvast. Raamatus käsitletakse põhjalikult koerte kodustamisajalugu, nende sünnipärase ja sotsiaalset käitumist ning õppimist. Samuti keskendutakse tüüpilistele probleemide tekitavatele iseloomujoontele. Raamatus seletatakse lahti koerte võimalikud probleemsed käitumised ning mitte üksnes ei õpetata, kuidas neid probleeme lahendada, vaid antakse koerte reaktsioonidele ka põhjendused.

Veenuse sünd. See Sandro Botticelli tuntuim teos kujutab Zephyrose ja Aura poolt Kythera kaldale puhutud Venust. REPRO RAAMATUST

Uste avamine kunsti köitvasse maailma

KRISTA KODRES

Värske raamat „Kunst. Kaljujoonistest kaasaegse kunstini” on tervitatav täiendus seni eesti keelde tõlgitud kunstiraamatutele. Nagu 600-leheküljeline köite toimetaja, tuntud kunstikriitik ja BBC kunstisarjade autor Andrew Graham-Dixon kirjutab, on raamatu eesmärk „avada tavajalgajale tuhandeid uksi kunsti adumise maailma ning seeläbi muuta maailma muuseumid, kunstigaleriid, kirikud ja kloostrid, templid ja mošeed huvitavaks ja mõistetavaks”. „Uste avajad” on kunstiteadlased, kunstnikud ja entsüklopeedilise raamatuformaadi professionaalid.

Žanrilt ühendab 2008. aastal Suurbritannias avaldatud raamat ühelt poolt kunstikäsiraamatute ja teisalt kunstiajalugude traditsiooni. Oma paari tuhande illustratsiooni ja neid saatvate lühitekstidega võiks seda iseloomustada ka kui pildi-kunstiajalugu.

Raamat kulgeb põhiliselt kronoloogiliselt, ajastult ajastule, kuid teeb aegajalt ka peatusi, kus keskendub kujutatav kunsti läbi aegade paelunud teemade, näiteks akt, maastik, müüt ja legend, armastus, töö, sõda jt tutvustamisele. Kuid enne kunsti ajalugu pakutakse sissevaadet ka kunsti keelde, selgitades milliste vahenditega kunst vaatajaid õieti kõnetab.

Kuidas on pildid üles ehitatud ja kuidas vaatajat kompositsiooniga suunatakse? Kuidas võimendavad pildi sõnumit värv, valgus ja vari? Missuguseid emotsionaalseid toone võimaldab edastada pintslitõmbe erinev surve ja pildi tekstuur?

Nende probleemide juurde tullakse korduvalt tagasi ka järgnevas ajaloo-osas, näitlikustades, kuidas kunstilised väljendusvahendid konkreetse teose puhul sõnumiloomes kaasa töötavad. Perioodiliselt korduvad teoste lähivaated „dekonstrueerivad” pilte, et pildilugemise oskus edeneks ja teravneks.

Sissevaated maailmakunsti

Raamatu kunstiajaloo osa on teose ambitsioonist tulenevalt väga mahukas. Muidugi on suurte koguteoste puhul alati huvitav, millise valiku on koostajad teinud. „Kunsti” puhul on valiku alus nn suur kunstiajaloonarratiiv, mis tähendab, et teose kontseptuaalse telje moodustavad need üldtuntud kunstivoolud, kunstnikud ja teosed, mida kunstiteadus on viimase kahe aastasaja jooksul kunstiajalugudesse kaasanud.

Seega näeme Willendorffi Veenust, Myroni „Kettaheitjat”, Botticelli „Primaverat”, Leonardo „Mona Lisat”, Vermeeri „Maalikunstnikku”, El Greco „Toledo vaadet”, Bernini „Püha Teresa ekstaasi”, Rembrandti „Autoportreed”, Davidi, Goya, Monet, Picasso, Dali, Rauschenbergi, Warholi ja paljude paljude teiste tiptähtsate kunsti kaasajani välja. Selle *crème de la crème*’i seast leiame muide ka Berndt Notke „Surmatantsu”.

Suurte kunstnike ja teoste rida on täiendatud üksikute rahvuslike kunstiajalookaanonitega, esitledes eraldi näiteks Inglise 18.–19. sajandi akvarelliste, koloniaal-Ameerika kunsti, Skandinaavia kunsti 19. sajandi lõpul – 20. sajandi algul (seal on ka soomlaste Axel Gallen-Kallela), varajast Briti modernismi. Peavoolukunstiajaloo kõrval, mis teadagi on olnud lääne kultuuri keskeks, mahuvad lisaks ka hiina, jaapani, islami ajaloolise kunsti tutvustused ning ka (pea) kõigi maailmajagude kaasaegse kunsti ülevaated. „Kogu maailmakunsti” hõlmavana võib raamatut vaadelda 2004. aastal ilmunud, tuntud kunstiteadlase John Oniansi toimetatud „Atlas of World Art” populaarse paralleelina.

Raamatu tekstiosa on eesrindlikult ülevaatlik, arvestades, et kirjutajate ülesanne on olnud kontsentreerida lühikommentaardesse võimalikult palju informatsiooni. Seletatud on nii kunstiajaloo põhivoolude visuaalseid tunnuseid kui ka püütud markeerida seoseid kunstiajalaste kultuurilise kontekstiga. Lisatud on paljude kunstnike biograafi-

lised tutvustused ja ka perioodide ajalooline kronoloogia.

Nagu juba öeldud, analüüsitakse teoste juures väljendusvahendeid, kuid teisalt tõlgendatakse pilte ka ikonograafiliselt, kirjeldades üksikute motiivide ja pilditeemade võimalikke tähendusi ning vaadeldes pilte kui mitmekülgeid ajaloolisi märgistusteeme, meediume, mis representeerivad ideid ja kontseptsioone. Raamatu autorid on seejuures muidugi toetunud kunstiteaduses kinnistunud interpretatsioonidele, kuid tutvustavad mõnikord tänuväärset ka erinevaid tõlgendusvõimalusi.

Lugejale, kes tahab kunstist aru saada

Kui raamatule midagi ette heita, siis seda, et selles on puudu osa, mis sama lühidalt ja selgelt kui kõik muu seletaks lahti ka kunstiajaloo rolli kunsti uurimisel ja mõtestamisel. Kunstihuviline võiks ju teada, et „kunstistiilid” on kunstiajaloolaste viis kunsti ajalugu perioodiseerida ja esteetiliselt positsioonilt mõtestada, seega on need tagantjärele antud mõisted. Võiks teada ka seda, kuidas kunstiajaloo mõtestamine on muutunud ja kuidas see on muutnud kunstitunnetust ja -mõistmist.

Kuid ka praegusel kujul on „Kunst” väga vajalik raamat, julgeksin isegi öelda, et hädavajalik, sest vastab nende lugejate ootustele, kes ei taha kunsti lihtsalt vaadata, vaid sellest ka aru saada. Visuaalne kirjaoskus Eestis jätab soovida ja see raamat teeb tähestiku ja aabitsatõdede omandamise muga-

Kunst. Kaljujoonistest kaasaegse kunstini

toimetaja Andrew

Graham-Dixon

612 lk

köva köide

Ilmunud

Apteeker Melchior ja Ratas-kaevu viirastus

Indrek Hargla

288 lk

pehme köide

Tallinn anno Domini

1419. Kolm inimest on näinud Rataskaevu tänavas viirastust ja pärast on nad leitud surnuna. Mis ühendab neid kolme – tornipealikku, prostituuti ja flaami maalikunstnikku – kummitava majaga Rataskaevu tänavas, kus aastakümneid tagasi olla toimunud hirmsad mõrvad? Kui apteeker Melchior leiab tolle kurja kuulsusega Unterraineri maja eest tundmatu hulgu kastreeritud laiba, asub ta uurima, mis siis tegelikult selles majas kunagi sündis ja kas tõesti võivad mineviku viirastused oma piinade eest kätte maksta elavatele.

Särk

Jevgeni Griškovets

tõlkinud Lauri Leis

184 lk

köva köide

Venemaa ühe menukama autori romaani

„Särk” minajutustaja on provintsist pärit noor arhitekt, kelle silme läbi kerkib lugeja ette tänapäeva Moskva kirevus. Haaravate süžeevõtetega romaani tegevus toimub ühe ööpäeva vältel. Teost ilmestavad vaimukad dialoogid ning armuvalu käes piinleva peategelase teravilgulised tähelepanekud Moskva ja selle elanike üle koos kurbalajakate tagasivaadetega kaugeks jäänud kodupaigale.

Raha võidukäik

Niall Ferguson

tõlkinud Lauri Vahtre

316 lk

köva köide

Ühe tänapäeva mõjukama briti ajaloolase, Harvardi ülikooli professori Niall Fergusoni uus raamat räägib sellest, et iga suure maailmaajaloolise nähtuse taga peitub mingi finantssaladus ning tutvustab lugejale neist kõige tähtsamaid. Näiteks võis renessanss tekitada kunsti- ja arhitektuuriturul tõelise buumi vaid seetõttu, et rikkaste Põhja-Itaalia linnriikide valitsejad pidasid oluliseks kunsti ja teaduste soosimist. Rahanduse ajalugu kulgeb üles-alla, kriisid ja buimid toimuvad vaheldumisi. Nõnda ongi praegu, mil maailm vaevleb viimaste kümnendite suurima majanduskriisi küüsis, parim aeg lugeda Fergusoni põhjalikku raamatut, et mõista raha võidu- ja allakäike.

Pommitamise ajalugu

Sven Lindqvist

tõlkinud Ivar Rüütli

304 lk

köva köide

Rikkalikul materjalil – arhiividokumendid, ilukirjandus, isiklikud mälestused – tuginev teos analüüsib õhupommitamise ajalugu selle algusest (1911) kuni tänapäevani. Autori esmane huvi on analüüsida pommitamise taga olnud inimesi, nende huve ja motive, samuti pöörata tähelepanu pommitamise ohvritele. Kuigi laadilt sõjaajalooline uurimus, on raamat niisil ühtlasi mõtlemapanev arutlus inimkäitumise ja -moraali üle. Sven Lindqvist (s 1932) on üks tänapäeva huvitavamaid Rootsi kirjanikke ja esseiste, tema „Pommitamise ajalugu” on pälvinud palju kiitust ja tähelepanu, s.h Rootsi Akadeemia mõjuka auhinna.

Headele sõpradele ja külalistele

Populaarse kokandusportaali ja toidublogi Nami-Nami eestvedaja Pille Petersoo „Nami-Nami kokaraamat” koondab valiku maitsevaimatest roogadest, mida Pille viimaste aastate jooksul oma headele sõpradele ja kallitele külalistele on pakkunud. Pea veerandi oma elust välismaal õppides ning eri allikatest retsepte kogudes on Pille võrratult hõrgutav kokanduspagas kujunenud väga isu- ja muljetäratavaks. „Nami-Nami kokaraamatu” retseptide ja nutikate näpunäidete valik on kirev, mitmekülgne ja põnev.

Varraku küsimustele vastab **Pille Petersoo**.

Kas mäletad, millal ja/või kelle eeskul tekis sügavam huvi kokkamise vastu? Kuidas jõudsid Nami-Nami loomiseni?

Kokaraamatuid lugesin suure õhinaga juba varases nooruses ja kooliajal kaalusin tõsiselt pagar-kondiitriks õppimist. Põhjalikumalt hakkasin retsepte koguma 1990. aastate alguses Taanis vahetusõpilane olles – seal puutusin esimest korda kokku lasanje, lahtiste pirukate (*quiche*’ide), sushi, kevadrullide ja muu eksootilise kraamiga, mida koju naastes ka sõpradele tutvustasin.

Retsepte kogusin perfokaartidele, mis olid tähestikulises järjekorras kenasti kartoteegikarpi reastatud. Kui 1990ndate lõpus Šotimaale õppima läksin, ei olnud võimalik retseptikaarte kaasa võtta. Tollane elukaaslane tegi siis spetsiaalse veebipõhise andmebaasi, kuhu ma suvistel ja jõuluaegsetel kü-laskäikudel Eestisse lemmikretsepte sisestama hakkasin.

Räägi oma uuest kokaraamatust – mis põhimõtteid järgides see on kokku pandud ja kellele mõeldud? Kas raamatu kokkupanemine oli keeruline? Nami-Nami kodulehel on tuhandeid retsepte: mida võtta, mida jätta...?

Raamatu tööpealkiri oli „Nami-Nami kutsub külla” ja ma koondasin sinna eelkõige retseptid, mida me ise oleme ka oma sõpradele edukalt pakkunud.

Nami-Nami kokandusportaali eestvedaja ja uue kokaraamatu autor Pille Petersoo.

FOTO JUTA KÜBARSEPP

The Beatles. Ansambli lugu

Robert Spitz on selle erakordselt põhjaliku raamatu jaoks vestelnud sadade inimestega ning jälginud biitlite muusikukarjääri päris algusest peale. Kõik need meenutused ja analüüsid annavad elava ja põneva pildi ansamblist selle tekkest lagunemiseni. Raamat pakub avastamisrõõmu nii neile, kes biitlitest üsna palju teavad, kui ka neile, kes pole varem nende kohta midagi lugenud.

KATKEND RAAMATUST

Saal oli puupüsti täis teismelisi, kellest paljud olid järgmist bändi oodates kogunenud seinte äärde lauakeste ümber. Enamik publikust kandis rõivaid, mida lugupidavalt kutsuti „maitsekaks riituseks”, kuna neid kanti jõuluvahaja pidudel, nii palju kui neid veel jäänud oli. Puhtaks küüritud poisid, kelle tumedad ülikonnad täitsid ühtlasi ka koolivormi funktsiooni, näisid jäigad ja enesekindlad, kitsastesse poolde sääرده ulatuvatesse seelikutesse ja valgetesse pluusidesse topitud tüdrukud aga voorisid rõõmsalt vadis-

tades ülakorruse tualettruumi vahet, et anda oma jumestusele viimast lihvi.

Siis kostis võimendite krõpsumine: esmalt lülitus sisse Johni ja George'i ühiskasutuses olev Truvoice, mis teenis neid juba lapsepõlvest saadik, ja kohe vajutas ka Paul oma ustava mererohelise Ampigo nupule. Publik tardus ja pöördus lava poole, kui Wooler teatraalselt sõnu venitades eeslaval seisvasse mikrofoni hüüdis: „Ja nüüd, rahvas, bänd, keda te olete oodanud. Otse Hamburgist ...”

Ent veel enne, kui ta jõudis nende nime öelda, avas Paul McCartney suu ja karjatas eesriide avanemise saatel täiest kõrist saali poole, pikalt ja kimedalt: „I'm gonna tell Aunt Mary | 'bout Uncle John | he said he had the mis'ry | buthegot-a lotoffun ...”

Oi jessas! Sihitu sebinine tantsupõrandal lakkas paugupealt. Publiku reaktsioon oli nii ootamatu, et Wooler ei jõudnud paari esimese sekundi jooksul sellele tähelepanugi pöörata. Osaliselt oli põhjuseks ka kurdistav kärgatus, mis pani majaseinad vabisema. Iga veerandnooti saatis raevukas löök basstrummi pihta. Esimene kõlas pärast seda, kui Paul oli kriisanud „tell”, pörkudes seinelt metsiku kajana tagasi. „Mary” järel

kostis teine pauk ning kohe ka kolmas, seejärel paiskus saali pörgulik valang, mis meenutas mõnd kohalikku sihtmärki hävitava Messerschmitti tuttavlikku katkematut tüminat: see oli tahtlik ja ettekatsetatud rünnak. Kui kindlas rütmis kostev tagumine oli kord alanud, ei tahtnud see enam lõppeda. Lagedal tant-supõrandal polnud kohta, kuhu selle eest varjuda. Kõikide pead jõnksatasid ettepoole ja rahvas jõllitas päranisilmi selle kurdistava müra allikat. Kuulajatele kaela paiskuv muusika oli äratuntavalt rock'n'roll, kuid seda mängiti nii, nagu mitte keegi polnud veel kuulnud. „Oh ba-by, yeahhhhhh | now, ba-by, woowoooo ...” See oli kramplik, kole, ehmatav ja kriipis sisikonda, küttes publikus üles tumedaid kirgi.

Bändi füüsiline olek suurendas jahmatust veelgi. Ühe pika viivu vältel rahvas lihtsalt vaatas ehmunud nägudega, püüdes kogu seda kummastavat vaatepilti endale meelde jätta. Neljal pillimehel olid seljas mustad rõivad, mis nad olid ostnud Hamburgi Texas Shop'ist: uhked kulunud, siit-sealt pragunenud nahkjakiid, mille õlad olid polsterdatud ning mille kunstlambanahast vooder, nagu selgus, pani nende kandjad pro-

Ajend oligi sõprade-perekonna pidev mure, et „Pille, meile tulevad homme külalised, aga ei suuda otsustada, mida pönevat neile pakkuda”. Nami-Nami lehel on üle kümne tuhande retsepti, seega valiku tegemine oli üsna keeruline. Kohe alguses otsustasime välja jätta rahvusköökkide retseptid, jõuluretseptid ja traditsioonilised ning uuemad Eesti köögi retseptid – muidu oleks raamat kaks-kolm korda mahukam tulnud.

Millise maa või piirkonna köök sind ennast kõige rohkem mõjutanud on? Ja kas see avaldub ka uues kokaraamatus?

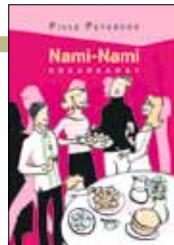
Mulle meeldib väga Kreeka, Hispaania ja Araabiamaade köök, samuti sõõn meelsasti Jaapani ja Vietnami toite. Samas olen ma kaheksa välismaal elatud aasta jooksul hakanud hindama meie oma Eesti kööki, just maitsepuhtuse ja hooajalisuse pärast. Põhjamaade köök on samuti väga maitsev ja mitmekülgne.

Mis on teie pere lemmikroad ja kes on peakokk? Kas kõik teevad kõike või on välja kujunenud, et üks küpsetab magusat ja teine teeb rohkem soolast?

Mul on perega väga vedanud – mees on samuti suur kokandushuviline ja valmis kõiksugu roogi proovima. Peatselt kaheseks saav tütar on meid üllatanud suure isu ja avatud maitsemeelega – kui raamatu jaoks rannakar-biretsepte pildistasime, sõi ta tervelt 35 karpi ära! Köht oli täiesti punnis.

Argipäevaroad teen peamiselt mina, suuremate koosviibimiste puhul on meil tööd jaotatud. Mõned retseptid, näiteks brüleekreemid, *canéle*-koogikesed, makroonid (õhulised mandliküpsised), on mehe pärusmaa.

Nami-Nami kokaraamat
Pille Petersoo
400 lk
köva köide

ilmunud

Avameelselt köögist

Anthony Bourdaini tõlkinud
Juhan Habicht
318 lk

köva köide
Anthony Bourdain on mitmes mõttes haruldane kokk. Ta töötas ennast nõudepesijast New Yorgi trendika restorani peakokaks, ta on juhtinud kokasaateid Travel Channelis ja Food Networkis. „Avameelselt köögist” räägib sellest, kuidas algas ja kulges Bourdaini kokakarjäär. Kuulsusest ja glamuurist oli asi kaugel, kui ta nõudepesijana viletsavõitu kalarestoranis tööd sai. Et ta oli aga lapsest saadik kokaks saada tahtnud, siis õppis ta ahnelt ja väsimatult ning kohanes selle kummalisevõitu maailmaga, mis tema ees avanes. Tema köögilugudes leidub provintsirestoranide värvikaid tegelasi, New Yorgi peenemate söögi-kohtade töötajaid ja kliente, narkoõri-mehi ja reisidel kogutud muljeid Jaapanist ja Pariisist.

Kuldne šokolaadiraamat

Tõlkinud Mari Vihuri
704 lk

köva köide
Läbi aegade on maailma eri paigus kutsutud jumalate roaks väga erinevaid toiduaineid – mett, trühvleid, uimastavaid seeni ja veini. Siiski ei vääri ükski neist seda nime sama palju kui šokolaad! „Kuldne šokolaadiraamat” sisaldab 300 imelist retsepti šokoladiküpsistest tortideni, trühvlistest plaadikookideni ja jäätistest jookideni. Ebatavalisi kombinatsioone pakub soolaste roogade osa, mis tutvustab, kuidas kasutada šokolaadi pastast, lihast ja mereandidest toitude valmistamisel.

Kuldne magustoiduraamat

tõlkinud Kaja Riikoja
608 lk

köva köide
„Kuldsest magustoiduraamatust” leiata üle 250 magustoidu retsepti – kreekidest, vahtudest, šarlottidest, jäätistest ja beseedest kuni kihiliste kookide ja rullbiskviitide, puuviljapirukate, pudingute, sufleede, kreppide, fritüüride ja lehttainaküpsetisteni. Et paljud magustoidud õnnestuvad vaid siis, kui järgida täpseid koguseid ja valmistusviisi, leiata sellest raamatust ka üksikasjalikud õpetused mitmete põhithehnike omandamiseks.

Suur kokaraamat

Maailma tippkokade retseptid ja üksikasjalikud õpetused
tõlkinud
Marju Taukar
648 lk, köva köide

See mahukas ja rikkalikult valmistoitide ning töövõtete piltidega illustreeritud kokaraamat vahendab meie maailma tippkokkade retsepte ja üksikasjalikke õpetusi. Teos algab kokakunsti alustalade – kastmete ning lihtsate ja klassikaliste puljongite põhjaliku tutvustamisega ning liigub edasi läbi kogu toiduvalmistamistraditsiooni alates lihast ja köögiviljatoidudest kuni küpsetistest ja magustoitideni. Samuti heidetakse pilt Lähis-Ida, India, Tai, Jaapani ja Ladina-Ameerika köökidesse.

The Beatles. Ansambli lugu

Bob Spitz
tõlkinud Toomas Taul
960 lk
köva köide

Ilmunud

Väike kaardivabrik

Riina Lamp

56 lk

pehme kõide

Rebitavate lehtedega raamat sisaldab 28 kaarti jõuludeks, Eesti Vabariigi aastapäevaks, sõbrapäevaks, kevadpühadeks, emadepäevaks, suvevaheajaks, teadmiste päevaks, isadepäevaks, õpetajate päevaks, sünnipäevaks. Kaarte võib täiendada, värvida ja autori loodud luuletusi omal soovil jätkata.

Malta pistrik. Ajavaim

Dashiell Hammett

tõlkinud Olavi Teppan

224 lk

kõva kõide

Varandus, mille nimel olakse valmis tapma. Isiklikku moraalkoodeksit järgiv eradetektiiv Sam Spade. Peenutsev kelm Joel Cairo, paks mees nimega Gutman ning ilus ja salapärane naine Brigid O'Shaughnessy, kelle ustavusele on üpris keeruline loota. Nende ümber hargnevad ameerika detektiivkirjaniku Dashiell Hammetti 1930. aastal ilmunud küllap kõige kuulsama kriminaalromaanii peadpöörivad sündmused.

Ruuniring

Ralph Blum

tõlkinud Ilme Rääk

karp sisaldab tõlgenduste raamatut ja

25 ruunikivi kotis

Raamat kõigile neile, kes soovivad enese sisse vaadata ning sel teel jõuda ja abi leida. Kui vajate nõuandet või soovite lihtsalt mõtiskleda, pistke käsi kotti, tõmmake üks ruun ja lugege tõlgendust. „Ruuniring“ toetab kõiki traditsioonilisi teraapia ja taastusravi vorme ning on loodud eelkõige emotsionaalse heaolu saavutamiseks.

Ajaloo kurikuulsaimad naised

Shelley Klein

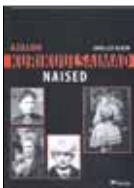
tõlkinud

Hanna Ingerpuu

192 lk

kõva kõide

Põnev uurimus tõelise kurjuse avaldumiseest tutvustab nende viieteistkümne nai-

se elu ja karjääri, kelle kuriteod on määrinud erinevatel aegadel ajaloo lehekülgi.

Ajaloo kurikuulsaimad piraadid

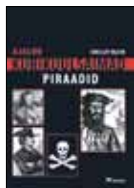
Shelley Klein

tõlkinud Indrek Haas

192 lk

kõva kõide

Piraatide romantilise kujutise taga on veetlus, mida me tunneme ühiskonna äärealal asetsevate inimeste vastu. Ei tasuks aga unustada, et nad olid julmad ja meeleheitlikud mehed, kes tapsid lõbu ja saamihimu pärast. Ilma igasuguse kahtlusetu kuuluvad nad ajaloo kõige pahelisemate ja nurjatumate tegelaste hulka.

Väikese My mõtteteri

Tove Jansson,

Sami Malila

48 lk

kõva kõide

Julge, otsusekindel ja sõltumatult vaba My on ebaviisakus ise, kuid tema müksud hämmastavad sageli oma terasusega. Tal on õnnestunud öelda palju tabavat just õigel või valel ajal.

Muumipapa mõtteteri

Tove Jansson,

Sami Malila

48 lk

kõva kõide

Pika ja seiklusrikka elu heade ja halbade aegade jooksul on Muumipapa kokku kogunud rõõmsaid ja sügavamõttelisi tarkusi.

Muumimamma mõtteteri

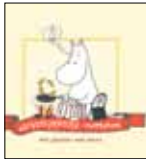
Tove Jansson,

Sami Malila

48 lk

kõva kõide

Sellesse raamatusse on kogutud Muumimamma mõtted ja ütlused sõpruse, vapruste ja tarkuse kohta. Miski pole surmtõsine, isegi mitte ebaõnnestumine.

Kui valikud muudavad kõik...

NELE SILLAOTS

Koolibri „Ajavaimu“ sarja kolmas raamat on lummas pilguheit inimeseks kasvamise tihes kauges maailmas. Gordimer kõnetab kitsikusse sattunud inimeste alateadvust. Ta püüab aru kuvandi kohta, mille see on aastate jooksul omas keskkonnas endast ja teistest maalinud, ning sunnib tõtt vaatama mineviku pisisündmustega, mis doomi-noefektina tulevikku kujundavad. See on lugu valikutest, mis võivad kõik tundmatuseni pea peale pöörata. Kes meist ei oleks seda kogenud?

Satume lugedes Lõuna-Aafrikasse, mida painab 1976. aastal lahutanud ja 1980. aastal uut hoogu saanud Soweto ülestõus. Algselt olid Soweto koolilapsed tõstnud mässu valitsuse määruse vastu, mis sätestas afrikaanikeelse õppe pooltes keskkoolides. Valitsus reageeris ülestõusule tulistamisega õpilaste pihta, mis tõi omakorda kaasa suure protesti- ja vägivaldaine. Hiljem laienes ülestõus Zimbabwe aladel hõõgunud apartheidivastasele vabadusliikumisele, mis lõhestas ka valitsusväed. Mustad võitlesid eralduspoliitika vastu, mille eesmärk oli suruda mustad lihttöölise staatusesse, kellel pole asja poliitikasse. Valged olid oma turvalistes eeslinnades ohtu sattunud. Selline on õhkkond peategelaste, perekond Smalesi kodumaal, kust nad on otsustanud mitte pageda.

Uueksaamine uutest rollides

Pakku sunnitakse neid aga sellegipoolest. Valgest häärrasrahvast saavad nende musta teenri July armualused. Teenri viib nad oma kodukülla lahtisesse savionni peitu. Seal tuleb neil harjuda karpude, prussakate, kõikjal roojavate pudulojuste, lõkkesuitsu ja nakkusohliku jõevee, maisijahust pudru, olematu privaatsuse ja ületõlulise võimetusega enda eest ise midagi otsustada. Pere,

Nadine Gordimer Göteborgi raamatumessil, 2010.

FOTO WIKIPEDIAST

kes on harjunud oma teenrit käsutama, ja teener, kes on harjunud midagi vastu võttes käsi alandlikult kausiks kokku panema, vahetavad päevapealt rollid.

Nüüd on teenri võimuses neid toita, teha nende eest otsuseid, nõuda lugupidamist ja mitte kuuletuda. Tal on seal pere, kellele on linnaelu ja sealsed kombad vaid midagi kaugemat, võõrast ja ähvardavat. Suure umbusuga võetakse vastu tülikad valged, kellel olevat linna eraldi toad elamiseks, magamiseks, söömiseks, pesemiseks ja asjal käimiseks.

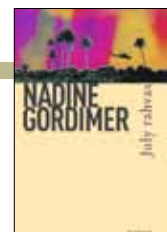
Nüüd on neil vaid ragisev raadio-kraap, millest hea õnne korral linnas toimuva kohta uudiseid kuuleb. Kodust kaasa krahmatud tualettpaberirullid. Autoistmed vooditeks. Auto ja haavliips. Kõik Smaleside lootused ja väärtused ripuvad nende asjade küljes. Ent külas, kus kõik on kõigile valla, näha ja teada, muutub omandik ühiseks. Toidu, küttepuude, puhtad riided ja muu

tarviliku saavad nad ju külast, miks ei peaks nende auto ja piiss kuuluma külale?

Saame jälgida piinavat muutumist, mille peavad valged oma peades läbi tegema. Pisitasa hakkavad nad avastama minevikus hooletult pillatud sõnapaari-de mõju nende suhetele teenriga, kes on oma iseteadvust avastamas. Valged on sunnitud uhkuse alla neelama, oma minapildi ja sotsiaalsed suhted ümber kujundama. Otsekohesus, millega näidata endiste sakste armetust, nende kehade viletsust võõras keskkonnas ongi ehk raamatus kõige rabavam. Uues rollis peab July valge rahvas leidma uue viisi edasiminekuks, uue elulootuse kogu ähvardava ohu kiuste.

Nobeliga pärjatud autor

Raamatu autor Nadine Gordimer osales ka ise tulihingeliselt apartheidivastases liikumises. Mustade olukorra parandamise nimel liitus ta Aafrika Rahvuskongressiga, osales paljudel demonstratsioonidel ning pidas välisriikides loenguid apartheidide ja diskrimineerimise vastu. Gordimeri meelsuse tõttu olid paljud tema teosed, sh „July rahvas“, apartheidiaegse valitsuse ajal keelatud, kuid ometi ei pääsenud need tsensuurist ka järgmise valitsuse ajal. 2001. aastal eemaldati „July rahvas“ koos teiste apartheidivastaste autorite teostega ajutiselt koolide kohustusliku kirjanduse nimekirjast, põhjendusega, et see teos on „äärmiselt rassistlik, üleolev ja alandav“. 1991. aastal pälvis Nadine Gordimer Nobeli preemia.

July rahvas

Nadine Gordimer

tõlkinud Riina Jesmin

192 lk

kõva kõide

Muinasjuturaamat... mitte lugemiseks, vaid jutustamiseks

KRISTA KUMBERG

„Seitsme maa ja mere taga“ on pealtnäha järjekordne muinasjutukogumik. Enamasti antakse meil välja ikka neidsamu lugusid. Teed raamatu lahti ja Punamütsike vaatab vastu. Ustavate seltsidaamidena jagavad tema seltskonda Tuhkatriinu, Okasroosike, Lumivalgeke. Nende kannul tippavad kolm pörsakest ja Saabastega Kass.

No ja siis on kampa võetud veel peotäis sama tuntud ja ohtrast pruukimisest nudiks kulunud lugusid. Mul pole midagi klassikaliste muinasjuttude väljaandmise vastu, aga milleks tuulutada kogu aeg muinaslugude varaaid ühtainumat salve!?

Tõhus muinasjuttude repertuaari rikastaja

See raamat valmistab meeldiva üllatuse. Raamatusse on nopitud lugusid Euroopast, Aafrikast ja Aasiast. On rahvajutte ja kunstmuinasjutte Hauffilt, Puš-

kinilt, Dickensilt, Bechsteinilt ja veel mitmelt teiselt kirjanikult. Lõviosa lugudest pole ammu, kui üldse, siinse maanurga lugemislauale sattunud. Raamat rikastab tõhusalt meie muinasjutu repertuaari.

Raamatut lahti lüües selgub, et see polegi adresseeritud lapsele lugejale. See on raamat täiskasvanule, kes tahab lastele muinasjutte mitte lugeda, vaid jutustada. Teos on varustatud neljaosalise eessõna ja viie registriga. Lood on teemade järgi jaotatud seitsmesse alajaotusse. Iga muinasjuttu alguses on lühike sisu ja tausta avav kommentaar, eamäärang, jutustamisele kuluv aeg, sündmuspaikade ning tegelaste loetelu. Pilte pole selles väljaandes üldse, kui tingimärgid ja kaunistatud esitähed välja arvata.

Lazzarato näeb kogumiku kasutajana lapsevanemat, kellele ta südamele paneb, kui olulised on muinasjutud ja nende jutustamine. Koostaja jagab juhtnööre, kuidas sobivat meeleolu luua, ennast kostümeerida, juttu valida ja lavastada jne. Meie lasteaiapedagoogile,

õpetajale ja raamatukoguhoidjale on see jutt ehk ülearune, aga kelle jaoks lood ei ole igapäevatöö, sellele kuluvad soovitud marjaks ära.

Kohandamisest ja algupärandist

Koostaja armastab kujundlikku väljendust, mis puhuti segadust tekitab. Vahepealkirjade „Nõiutud olendid“, „Väljumine on petlik“ puhul on arvata, mis laadi lood sinna koondatud on. Aga mis sorti jutte pakub „Pagan võtaks!“. Registrisse pealkirjadega on sama lugu. „Kella vaadates“ annab meile juttude nimistu jutustamiseks kuluva aja põhjal. Millist teavet kätkeb aga register „Jutusta ja pea arvet“ või „Nõiakunsti kütkes“? Õnneks leiab sulgudest seletuse, et tegemist on pealkirjade tähestikulise registri ja tegevuspaikade registriga.

Vaatamata tavatult ohtrale liigitamisele ja jaotamisele pole ei muinasjuttude autorid ega päritolumaa sisukorras märgitud. Ka vastavasisuline register puudub. Andmed on küll olemas iga muinasjuttu pealkirja all, aga ülevaltlik-

kus tuleks kasuks, kui tekib tahtmine just nimelt hiina või birma või leedu muinasjuttu lugeda. Aga kõik see ei kahanda raamatu sisulisi väärtusi.

Pisut umbusklikuks teeb teadmine, et Lazzarato on kõiki lugusid kohandanud. Mis folkloorse muinasjuttu puhul tavapärase, vahel ehk isegi vajalik, ei ole seda kirjandusliku autorimuinasjuttu puhul teps mitte. Sestap võttis siinkirjutaja võrrelda. Täit aru kätte ei saanud, sest kõnealune raamat on tõlge itaalia keelest.

Taevast ise teab, mis keelest koostaja näiteks Puškini „Kuldkalakese“ („Muinasjutt kalamehest ja kalakesest“) on tõlkinud või millise tõlke järgi jutustanud. Värsivormilisest muinasloost sai proosalugu, aga kahjuks on kaotsi läinud ka sisukas kujund. Kui Puškinil algavad ahne eide soovid lõhkise küna asemele uus saada ja lõpetatakse sellesama lõhkise küna ees, siis Lazzarato järgi soovis eit esmalt leiba, siis küna ja hiljem kõike muud.

Perrault' „Tuttpea-Riquet“ puhul midagi kriipima ei hakanud. Kärbitud on

ohtrasõnalist dialoogi ja mõnel kõrvalise tähtsusega sündmusel kurv sirgeks võetud. Koostaja on tegelikult osav jutustaja. Ta pole lugusid kuivaks pigistanud ega neid liialt lihtsustanud. Samas on tekst lohedalt loetav. Tõlkija Anne Kalling tegi ilusa töö. Ei tekkinud tunnet, et hoiad käes tõlget. Väga oma ja ilusa-õige muinasjutukeele tunne jäi hoopis!

Vastne muinasjutukogumik on sisukas ja kannab endas head eesmärki – õhutab täiskasvanuid lastele jutustama. Aga teos sobib hästi ka lastele iseseisvaks lugemiseks. Sellistele pisut suurematele, kes ei vaja ilmtingimata piltide tuge. Lood panevad tööle hoopis selle pildimasina, mis meil kõigil peas on.

Seitsme maa ja mere taga

Francesca Lazzarato

tõlkinud Anne Kalling

328 lk

kõva kõide

Kirjanduskuninganna Sigrid Undset

PRIIT PÕHJALA

Sigrid Undsetit (1882–1949) ei nime-
tatud Kirjanduskuningannaks asja-
ta. Ta oli pikka kasvu ja energilise
olemisega, majesteetlik ja autoriteetne
ning tänu nendele omadustele jättis sü-
gava mulje pea kõigile inimestele, kes
temaga kokku puutusid. Tema teosed –
eelkõige Põhjamaade keskaegse elu kir-
jeldused – kuuluvad maailmakirjanduse
klassikasse ja Kristiina Lauritsatütrest,
Undseti romaanitrioloogia nimikangela-
sest, on saanud üks tuntumaid kirjandus-
likke tegelaskujusid maailmas.

Kirjandusele pühendatud elu

Undset elas kirjutamisele. Alustanud
õdedele ettekandmiseks loodud rüütli-
laulude ja väikeste novellidega kooli-
lehes, kirjutas ta kuni oma surmani.
Tee kirjanduslikule parnassile ei olnud
aga hõlbus. Esimesed pikemad kirju-
tused ei saanudki valmis ja mitmeid val-
minud käsikirju ei peetud avaldamis-
vääriliseks. Näiteks hakkas Undset
1900. aastal kirjutama „Svend Trøsti“,
kuid ei lõpetanud seda (selle elemente
võib aga ära tunda „Kristiina Lauritsa-
tütres“). „Hundilau Aage Nielsipoja“,
mille kirjutamist oli Undset alustanud
1902. aastal, lõtkas Taani suurkirjastus
Gyldendal 1905. aastal tagasi. Ka
„Proua Marta Oulie“ lükati esiteks As-
chehougi kirjastuse poolt tagasi, ent lõ-
puks, 1907. aastal siiski avaldati.

Vaid kolm aastat pärast seda mood-
sat debüütromaani sai seni kontoriame-
niku ja sekretärina töötanud Undsetist
vabakutseline kirjanik. Lähimurde-
romaan „Jenny“ ilmus aastal 1911 ja
sealt edasi märgistavad Undseti kirja-
nuteed tähtsündmused, üks olulisem
kui teine – uued silmapaistvad roma-
nid, stipendiumid, riiklik kirjanikupalk,
Nobeli kirjanduspreemia, valimine
Norra Kirjanike Liidu esimeheks, Norra
kõrgeim orden Püha Olavi suurrist jne.
1931. aastal valis Ameerika kirikuorga-
nizatsioon Community Church Undseti
„kümne suurima elusoleva naise hulka“,
seda muuhulgas koos Marie Curiega.

Võitlev, kompromissitu ja poleemiline naine

Paljud säravaist tiitlaid ja preemiaist

Vähesed kirjanikud maailmas on uurinud inimsüdameid nii põhjalikult, nagu seda tegi Sigrund Undset. Aastal 1920 „Kristiina Lauritsatütart“ kirjutamas.

FOTO RAAMATUST

jäänuks küllap saamata, kui Undset po-
leks olnud kirjanik, kellel leidis ener-
giat ületada oma loomingu piire ja võtta
aktiivselt osa kaasaja ühiskondlikust
elust; ta oli võitlev naine, kes avaldas
oma seisukohti aktuaalsetel poleemilistel
teemadel ning valutas südant väga
põhimõtetlike moraalsete küsimuste
pärast.

Juba 1904. aastal oli Aftenpostenis
trükitud tema esimene artikkel, kus ta
sekkus ägedalt vallaliste naiste laste
pärimisõiguse küsimusse ja millele ta
oli alla kirjutanud „Ka üks noor tüd-
ruk“. Kümme aastat hiljem sai temast
esimene naine tõelise meeste bastioni,
s.o. Üliõpilasühingu kõnetoolis – ette-
kande teemaks „Austa oma isa ja ema“.

Oma väljaütlemistes terav ja otse-
kohene, saavutas Undset ajapikku
skandaalimaigulise, kokkupõrkeid otsi-
va kuulsuse maine. Tema olemust ta-
bab hästi Sigrund Slapgard, kirjeldades,
mida tundis siis, kui asus tutvuma Und-
seti biograafia kirjutamiseks vajalike al-
likatega: „Mulle tundub, et ma näen,
kuidas ta, irooniline undsetlik naeratus
näol, skeptiliselt jälgib kogu minu tuh-
nimist. Aga vahetevahel näen oma sil-
made ees teda mõtlikult noogutamas,
võib-olla ta isegi mügistab naeru ja tun-

neb aeg-ajalt tahtmist veel kord mõõka
viibutada.“

Kompromissitu, kirglik ja suur isik-
sus avaldus ka Undseti eraelulistes vali-
kutes. Tema elu oli täis sügavaid jälgi
jätvaid pööreid ja biograafiakirjutaja ei
ole pidanud paljaks nimetada portre-
teeritava eluteed „saagaks“. Eraelulis-
test pööretest olulisimana tasub ehk ni-
metada abikaasa hülgamist ja pühendu-
mist nunnana katoliku kirikule.

Osa saladusi jäävad alles

Sigrund Slapgardi biograafia „Sigrund
Undset. Kirjanduskuninganna“ ilmus
norra keeles 2007. aastal. Enam kui
500-leheküljeline teos on ülipõhjalik
sissevaade nii Undseti töö- kui ka erael-
lu. Oma sõnul on Slapgard püüdnud
järgida undsetlikku „tõde otsivat ja krii-
tilist pilku“ – just sellist, mida Undset
ise taotles ja nii enda kui ka teiste juu-
res hindas.

Kõik, ka subjektiivsed kirjeldused,
baseeruvad allikmaterjalil ning kõrvale
on jäetud oletused, millele autor ei ole
algallikaist tuge leidnud. Autori enda
sõnadega: „Otsustasin kulutada võima-
likult vähe aega selle peale, mille kohta
puuduvad dokumendid.“ Lisaks kirja-
vahetustele ja muudele kirjalikele alli-
katele on autor tuginenud ka suurele

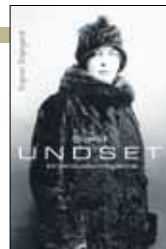
hulgale pildimaterjalile, mis leiab ligi
saja pildi näol kajastamist ka raamatus.

Kuigi allikmaterjalid on võimalda-
nud rekonstrueerida Undseti elu üsna
detailiselt, ilma suuremate valgete lai-
kudeta, ja autor on püüdnud tabada „te-
ma isiklike triumfide ja lüüasaamiste
kohta“ kogu tõde, „valvab mõistagi ka
Sigrund Undset jätkuvalt oma saladusi“. Ja
ei saagi ju loota, et me teaksime ja
mõistaksime kõiki aspekte nii suurest
ja keerukast elust, nagu seda oli Sigrund
Undseti, Kirjanduskuninganna oma.

Sigrund Slapgardi kirjutatud bio-
graafia on eestindanud teenekas
Undseti-tõlkija Elvi Lumet, tänu kelleni
on eesti lugejateni jõudnud ka Undseti
romaanide paremik enam kui kümne
teose, sealhulgas romaanitrioloogia
„Kristiina Lauritsatütart“ näol.

**Sigrund Undset
Kirjandus-
kuninganna**
Sigrund Slapgard
tõlkinud Elvi Lumet
544 lk
kõva köide

Bramaniste pere kaheksa Jaapani-aastat

TAUNO VAHTER

Mis juhtub, kui Eesti pere kolib
Jaapanisse? 1996. aastal
otsustasid Riho-Bruno ja Ker-
tu Bramanis elus uue lehe keerata ning
kolida külmast Rootsist eksootilisse
Jaapanisse, üks käsipalli mängima ning
teine õppima, kaasas ka laps. Jaapanis
veedetud aeg venis kaheksale aastale,
mille jooksul jõudis juhtuda nii mõnda-
gi: õhtumaa inimeste kohanemine ida-
maa kultuuri ja kommetega (ning ka
vastupidi), sageli päris koomilisedki
vahejuhtumid, teise lapse sünd, edukas
sporditee ja pidev millegi uue õppimi-
ne.

Kui Riho-Bruno saabub Hiroshi-

masse Wakunaga võistkonna juurde
katsetele, tabab teda üks üllatus teise
järel. Keegi ei tahagi eriti näha teda
mängimas, vaid pigem uuritakse, milline
on ta inimesena, vaadatakse tema
kohta ilmunud ajaleheartiklite väljalõi-
keid ja viiakse erinevatele üritustele.
Kui kõik läheb kenasti ja perekond lõ-
puks järele saabub, algab elu sisse-
seadmine, aga üllatusi jagub veel aasta-
teks.

Situatsioonihumorit on tublisti,
alates juhilubade tegemise eksamist
kuni võistkonda sponsoreeriva tehase-
juhi ideeni, et ka käsipallurid võiksid
rohkem tehases tööl käia – mõte jaapa-
ni keeles keemiaga tegelemisest teki-
tas Riho-Brunol õudusunenägusid. Mõ-
ne aasta pärast jäi Kertu lapseootele

ning seegi osutus Jaapanis täiesti teist-
suguseks kogemuseks – üks kummali-
semaid kombeid arsti juures oli range
kaalumine teiste silme all. Isa viibimist
sünnitusel peeti muidugi täiesti enne-
kuulmatuks.

Lapsed aga teatavasti kohanevad
kiiresti ning üks armsamaid stseene on
see, kui vanemad kuulavad öösel laste
voodist jaapanikeelset sonimist. Peale
selle aga on veel palju juttu inimestest,
loodusest, toidust, loomulikult Riho-
Bruno käsipallielust, Kertu õpingutest,
laste kasvamisest, Jaapani elu headest
ja mõnevõrra kehvematest külgedest.

„Õhk riisiterade vahel: kaheksa
aastat Jaapanis“ pole järjekordne ste-
reotüüp kinnitav reisiraamat Jaapa-
nist, vaid ühe pere väga isiklik, soe, sü-

damlik ja naljakas lugu. Aga mida tä-
hendab raamatu pealkiri? Nagu autorid
eessõnas ütlevad, siis püüdsid nad kir-
jutada nagu osav sushi-meister, kes jä-
tab riisiterade vahele piisavalt õhku –
see ergutab maitsemeeli ja fantaasiat
ning muudab lihtsa toidu suussula-
vaks.

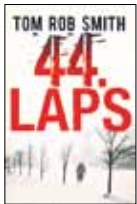

**Õhk riisiterade
vahel: kaheksa
aastat Jaapanis**
Riho-Bruno ja
Kertu Bramanis
240 lk
16 lk värvifotosid

ilmunud

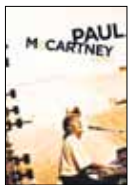
44. laps
Tom Rob Smith
tõlkinud
Matti Piirimaa
448 lk
kõva köide

Stalini Nõukogude Liit
on ametlikult paradisi, kuid tegelikult
kardavad nad kõikvõimsat riiki. Seda
süsteemi kaitseb idealistlik julgeole-
kuohvitser Lev Demidov, kes usub sea-
duse raudset rusikat. Ent salapäraseid
mõrvajuhtumeid uurides satub ta põlu
alla. Ainult naine toeks, võitleb Lev
eesmärgiga avastada tõde mõrvarist.
„44. laps“ on üks viimaste aastate kõ-
neldumaid põnevusromaane.

Paul McCartney lugu

Peter Ames Carlin
tõlkinud Raili Puskar
376 lk
kõva köide

Paul McCartney on palju
enamat kui järjekordne kollase ajakir-
janduse hetke lemmiklaps. Ta on aas-
takümneid olnud üks muusikamaail-
ma suurkujusid, kelle loomingut saatel
on üles kasvanud juba mitu põlvkon-
da. McCartney ambitsioonikust oli üks
suuremaid põhjuseid biitlite edu saa-
vatamisel, kuid paraku viisid need ka
lahkhelideni, mille järel ansambel laia-
li läks. Peter Ames Carlini elulugu on
portree McCartney pikast karjäärist ja
isiklikust elust.

Siin ma seisan ja teisiti ma ei saa

Helga Hesse
80 tsitaadiga läbi
maailma ajaloo
tõlkinud Toomas Huik
312 lk
kõva köide

Need kuulsad sõnad on öelnud Martin
Luther (1483–1546). „Kasuta päeva!“
soovitas Horatius. „Ma mõtlen, järeli-
kult olen olemas,“ leidis René Descar-
tes. „Aeg on raha,“ tõdes Benjamin
Franklin. Raamat tutvustab kuulsate
tsitaatide sünnilugu ja koos sellega ka
aega, mil need tuntud sõnad lausuti.

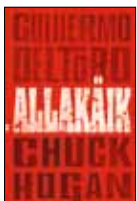
Haigla

Avo Kull
432 lk
kõva köide
1978. aasta. Kalvi Pal-
lase elu muudavad
kaks sündmust: mees
saab juhatada olulise ehitusobjekti,
uue maakonnahaigla, ja ta teed ristuvad
juhuslikult naistearsti Tiina Hanse-
niga. Haiglaehitus ja tuline romaan
kulgevad korraga nõuka-aegse sega-
diku ja absurdse võitu olude taustal
ning loost ei puudu mõistagi ka sõge-
dad parteisõdurid ning KGB.
„Haigla“ on 2010. aasta Tänapäeva
romaanivõistluse võidutöö.

Allakäik

Guillermo del Toro ja
Chuck Hogan
tõlkinud Lauri Saaber
296 lk
kõva köide

„Tõves“ valla pääse-
nud vampiiriviirus on vallutanud New
Yorgi. See levib peagi üle maailma. Ke-
set tekkinud kaost juhib Eph Good-
weather väikest rühma, kes püüab ve-
rejanulised koletised peatada. Kuid
võib olla juba hilja. Isanda kohutav
plaan vallandab sõja Uue ja Vana maa-
ilma vampiiride vahel. Konflikti kese
on raamat, iidne tekst, mis sisaldab
kogu vampiiride ajaloo... ja nende tu-
medaimad saladused.

ilmunud

30 aastat pliidi ääres

Proffikoka kodused
lemmikroad
Rain Käärst
196 lk

kõva köide

Rain Käärsti tunneme eelkõige kui telekokka, kes juba kümmekond aastat on ekraanilt toidutegemise õpetusi ja nippe jaganud. Ka ajalehtede-ajakirjade toidulehekülgedel on ta sage külaline. Andekal ja pühendunud proffikokal on 30 aastaga kogunenud hulganisti toredaid retsepte ja leidlikke töövõtteid.

Oma lemmikretseptidest valis Rain siia raamatusse sadakond sellist, mida ka kodukokkadel oleks mõnus järgida. Olgu tegemist nostalgiliste lapsepõlvroogadega või kaasaja tipp-teostega, kõik retseptid on usaldusväärsed. Need on korduvalt professionaalse koka käe alt läbi käinud, neid on sadu kordi lihvitud, täiustatud ja kommenteeritud.

Mitut moodi sealiha

Harri Ilves, Heli Sepp
132 lk

kõva köide

Sealiha on paljudele eestlastele lausa

asendamatu toiduaine, millest saab valmistada nii kiireid kui ka aeganõudvamaid, nii kallimaid kui ka odavamaid, nii klassikalisi kui ka uudset maitsevaid roogasid. Nutikas kokk kasutab ära kogu sea n-ö ninast sabani. Sellest raamatust leiategi üle 50 isuäratava pildiga retsepti, mis aitavad nii tööpäeva lõpu tõhusa köhutäie valikul kui ka peolaua üllatusterohke menüü tegemisel. Samuti saate teada, miks sealiha süüa ja mida kasulikku me sellest saame.

Juubilar Laine

Ansambel Laine on Eesti muusika-maastikul üsna omapärane nähtus – pole vist teist kollektiivi, mis niivõrd elujõulisena 50 aastat vastu oleks pidanud! 1960. aastal riiklikust tellimusest ja helilooja Gennadi Podelski ettevõtmisel ellu kutsutud tütarlasteoktett Laine kujunes suurejooneliseks šouansambliks, täiesti omaette nähtuseks, kus eri aegadel said tuule tiibadesse kümned popid lauljad ja instrumentalistid.

Juubeli puhul on nüüd raamatusse kogutud Laine liikmete mälestusi. Ülesastumised maailma metropoliides, kuid kestnud pingelised turneed suurel Venemaal, kontserdid paleedes ja kütmata kultuurimajades, seiklused, sära laval ja eluga toimetulek väljaspool lava, muusika, armastus ja ka kibedad kogemused – need nostalgilised meenutused tähistavad aega, mis oli elukool väga paljudele ansambli liikmetele.

Raamat on ka omaette põnev fotodokumentaalne erinevate ajastuste esinemistest. Boonuseks leiab lugeja raamatu vahelt CD 29 ansambel Laine läbi aegade populaarsema lauluga.

LAINeline elu

Kristel Röss
180 lk

kõva köide

Folkloorist harivalt ja lustakalt

EDA KALMRE

tänapäeva folkloori uurija

Folkloorist Piret Voolaid on valmis saanud kaks ühtaegu nii harivat kui ka lustakat raamatut eesti rahvaluule lühivormidest: vanasõnadest „Kus sõnu, seal mõnu” ja mõistatustest „Jänes hüppab kitse”. Sõnast „rahvaluule” ei maksaks siin tänapäeva noortel ja vanematel lugejatel küll end kohutada lasta. Rahvaluule ehk folkloor ei tähenda nende raamatute sisu sirvides sugugi ainult midagi iganenut ja esiemade aegset. Rahvaluule kuulub orgaaniliselt iga tänapäeva noore ja vanema inimese juurde ilma et ta seda endale igapäevaselt teadvustaks.

Keelde ja meelde ladestunud

Vanasõnade kohta ütleb raamatu koostaja, et need moodustavad inimühiskonna eetika, moraali, tarkuse ja sajan-ditepikkuse tähelepanekute summa. Nii võib vanasõnaraamatust leidagi neid eestlaste keelde ja meelde ladestunud tarkusi ja hinnanguid. Tegelikult on vanasõnadel kindlasti oma top 10 või 20, mida me igapäevasuhtluses ja meedias pidevalt kasutame, millega iseloomustame teatud väärtusi ja olukordi.

On vaieldamatu tõsiasi, et folkloor elab variantides ja versioonides. Just nende arvukus näitab kui aktuaalne mingi teema eestlaste meelest on. On kena, et „Kus sõnu, seal mõnu” koostajagi pakub lugejatele asjaliku valiku neid erinevaid variante ja versioone Eesti Rahvaluule Arhiivi põhjatust folkloorikogust. Raamatust võib iga teema alt leidagi nii üldtuntud kui igapäevase-lt harva kasutatavaid lausungeid.

Vihapidamise mõttetust väljendavad samaväärselt lausungid *kes vana asja meelde tuletab, sellel silm peast välja; mis sa mullust suppi enam soojendad; ära vana sülg enam suhu võta; elu on lühike, viha ära pea*. Tänapäeva avatud maailmas ringiliikuv ja nüüd jälle kojukutsutud eestlane on küllap unustanud või ümber hinnanud paljud vanad tarkused. Ometi tasuks neid lausungeid kodu ja kodumaa kohta jälle meelde tuletada: *parem kodu kooruke-sed kui võileib võõrsil; kodune leib on kõige magusam; oma kolle on kulda väärt* jt.

Uuema aja lausungid

Tõenäoliselt kõneleb see eestlaste põhiväärtuste ja normide paigasolemi-

sest, et kaasajal pole tekkinud eriti palju uusi tarkusesõnu, kuigi folkloristid on sellel valdkonnal pidevalt silma peal hoidnud ja kaasaegset materjali kogunud. Siiski, midagi ikka. Näiteks nõukogude aega jäävad meenutama tollasest kohandumisest rääkivad lausungid: *parem sada sõpra kui sada rubla ja selle töö peab halduramees ära tegema, kus töömees haldurvat tegi*.

Tänapäeva vanasõnad (ilmselt küll ajas mitte nii kestvad ja püsivad kui nende vanad analoogid), mida noored just ise on alldid kasutama ja mis enamasti kooliõpilastelt endilt siia raamatusse ongi kogutud, peegeldavad oomoodi ka tänapäeva moodsat maailma, kus tuntud vanu vorme parodeeritakse, kajastades nii ka ümbritsevat olukorda.

Nendest kaasajastatud vanasõnadest leiab nii huumorit, irooniat kui absurdi, lihtsalt sõnamängu – ühesõnaga palju lusti, aga ka terakese tõtt. Niisugused on: *messimine hõbe, rääkimine kuld; häda ajab härja raevu; kel gripp see köhib, kel seagripp see rõhib; akordion tuleb pika ilu peale; kes tasa sõuab, sel mädanevad aerud ära; oma silm on ikka – prillide taga* jne.

Mõista-mõista, mis see on...

Mõistatamisel on traditsioonilistes kultuurides olnud oma kindel koht ja funktsioon. Eestlaste rahvakalendis on olnud mitmeid selliseid tähtpäevi, kus mõistatamine oli näiteks seotud viljakusmaagiaga. Kui jätta kõrvale iga-sugused kaasaegsed viktoriinid ja mne-moturniirid, siis võib küll öelda, et tänapäeval on mõistatused ja mõistatamine saanud peamiselt laste- ja noortekultuuri osaks. Erinevalt põlvkondade väl-tel lausungitesse talletatud tarkustest s.o vanasõnade žanrist, mis tundub olevat „valmis” ja suurt enam ei täiene, on mõistatused olnud nii sisu kui vormi poolest rohkem avatud, s.t nad on arenenud mitmekesisteks, mängulisteks ja koguni pildilisteks.

Mõistatusteraamat „Jänes hüppab kitse” on keskendunud loomamõistatustele nii sõnas kui ka pildis. Alustades vanadest klassikalistest mõistukönelistest tihti üsna poeetilistest lühikir-jeldustest kunagi taluinimest ümbritse-nud pudulojuste, mutukate ja metsloo-made kohta (sööda kui venda, seo kui varast – hobune; hall ait, punased postid – hani; punase mütsiga pois-s lähed pööningule, kott seljas – kukk; lombi-lambakene, tiigitallekene – konn jpt) jõutakse raamatus humoorikate keerd-

„Rahvaluule kuulub orgaaniliselt iga tänapäeva noore ja vanema inimese juurde ilma et ta seda endale igapäevaselt teadvustaks,” kinnitab Eda Kalmre

???

küsimuste juurde. Siin on ei ole ausa mõistatamisega enam midagi tegemist, sest vastuseid on võimatu ära arvata ja vastaja saab igal juhul pika nina (miks koer kõrbes suri – ei leidnud puud; mida mõtleb hobune kui leiab teelt sõrmi-kinda – et see on lehma rinnahoidja; kes on alaealine siga – pörsas jne). Pilt-mõistatus, kus pakutakse ootamatu rakursi alt mingit osa akna taha jäävast olendist või olukorrast, on rahvusvahe-line žanr, mida Eesti lapsed on viimaste aastakümnete jooksul siin üsna loovalt kohandanud.

Folkloori pole kunagi küllalt

Tundub, et häid laiemale lugejaskonnale suunatud folklooriraamatuid ei saa olla kunagi küllalt. Eesti Rahvaluule Arhiivi rikkalikud ja tänapäevalgi täie-nevad kogud on nende koostamiseks ammendamatu varaa. Need kaks lustakat raamatut peaksid küll pakkuma (taas)avastamisrõõmu nii suurtele kui ka väikestele, nii õpilastele kui ka õpetajatele, aga ka paljudele teistele lugeja-tele. Nende kahe raamatu sisu läbi on

loodud sild ja tasakaal vana ja uue pärimusmaailma vahel ning igal lugejal on võimalik tajuda end ja oma aega sellesima folklooriprotsessi osalisena.

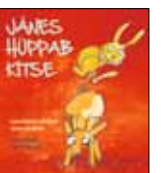
Kus sõnu, seal mõnu. Valimik vanasõnu noortele

Koostanud Piret Voolaid
112 lk
kõva köide

Jänes hüppab kitse. Loomamõistatused sõnas ja pildis

Koostanud Piret Voolaid
132 lk
kõva köide

Naised, rokk ja südamevalu

MERIT KASK

Kui meil Eestis üldse keegi annab välja stiilipuhta rokkstaari-legendi mõõdu, siis on see Urmas Alender. Mees, kes elas nagu jaksas ja lahkus nii, et inimestel tänini pi-sarad silmas. Kümnetel intervjuudel põhinev elulooraraamat „Urmas Alender: lõputa lookleval teel” räägib legendi elust algusest lõpuni – lapsepõlveko-dust Estonia hukuni.

Nagu ütleb Ruja-kaaslane Jaanus Nõgisto, oleks Alender olnud praegu-sele kollasele meediale tõeline pärl. „Ta oleks ühendanud kõike: Tanel Padari stiüdimatust, Anu Saagimi bravuuri ja veel kedagi tõsiseltvõetavuse koha pealt. Paremat persooni kui Urmas skandalistina ei oleks.”

Mõllu ja südamevalu on raamatu lehekülgedel palju. Punase niidina läbi-vad Alenderi elu kaks kirge – muusika ja naised. Nii saab siin ühelt poolt üle-vaate Alenderi kui muusiku arengust ja

Ruja teekonnast, bändisistestest palee-pööretest, tollase showbusinessi telgita-gustest. Teisalt aga seisab meie ees mees, kes väljakutsuvalt teatab, et min-gil eluperioodil sai pea igalt kontserdilt uus tüdruk kaasa võetud. Mees, kes armus ikka nii, et killud taga.

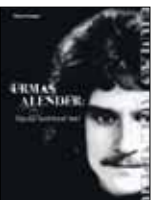
Raamatu autor Paavo Kangur hoi-dub tõlgendaja rollist, lastes rääkida ini-mestel endil. Nii joonistub välja hulk põnevaid karaktereid, kelle suhet Alen-deriga annab välja lugeda ridade vahelt. Kuidas miski täpselt toimus, seda ei

püüa enam keegi kinni. Ja seegi on osa Alenderi müüdist, mis selle ägeda raa-matuga kindlasti veel enam kinnistub.

Urmas Alender. Lõputa lookleval teel

Paavo Kangur
280 lk
kõva köide

Uus lauamäng teeb lapsed targaks!

LEA SAALEP

Paarkümmend silmapaari särab, paarkümmend kätt lehvitab. Paarkümmend marakratti ei jõua ära oodata, millal on nende kord küsimustele vastata. Paldiski gümnaasiumi teine klass koos mõne vanema sõbraga testib uut ja põnevat lauamängu „Laste mälumängudoomino”.

Kui Eesti lipu kohta tunduvad kõik kõike teadvat, siis küsimus, mis riigis stüdatakse olümpiatali, nõuab natuke rohkem mõtlemist. „Ükspäev sa küsisid, kus riigis oli jumal Zeus, mõtle, mis ma vastasin,” suunab õpetaja Svea Ilisson väikemeest, kelle kord on parasjagu vastata. Noorsand kratsib natuke aega mõtlikult kukalt, siis meenub: „Kreekas!”. Ja sealsamas stüdatakse ka olümpiatali.

Aga kas alpinist on mägironija või ilmaennustaja? Selle peale puhkeb elav arutelu, ühed pakuvad üht, teised teist. Tüdruk, kelle kord on vastata, jääb lõpuks ikka mägironija juurde. Õige ka, ilmaennustaja on ju hoopis sünoptik. Seda, kas džiiip on maastikuauto, pole aga üldse raske ära arvata. „Meie isal oli džiiip ja me käisime sellega igal pool,” sädistab heledapäine neiu.

Seda mängu võiks koolis mängida

Pärast mängu lõppu uurin osalistelt, mis nad sellest arvavad. „Mulle meeldis,” tunnistab teise klassi õpilane Mart Janno Saar. „Midagi eriti rasket seal ei olnudki, teadsin kõiki vastuseid.”

„Eesti osa oli kõige lihtsam. Ajalugu kõige raskem,” arvab viienda klassi neiu Sirli Stepanov. „Aga muidu oli tore mäng ja tahaksin seda teine kord ka mängida.” Tema teises klassis käiv vend Sven Stepanov aga teatab unistavalt: „Mina tahaksin seda mängu koolis mängida.”

Mängu jälginud õpetaja Svea Ilisson arvab: „Tundub olevat päris tore

Silvia Ilu (11) ja Elerin Pärjasaar (11) on olnud mängu testimise juures algusest peale, aidates valida sobivaid küsimusi. Mõlemad tüdrukud kinnitavad, et pole veel mängust tüdinud ja tahaksid seda ka oma lõbuks mängida. Sarnaselt Paldiski lastega hindavad ka nemad kõige raskemaks teemaks ajalugu, kergeimaks aga arvuti- ja tehnikateemat. „See mäng on umbes poole lihtsam, kui täiskasvanutele mõeldud „Mälumängudoomino”,” ütleb Silvia. „Mängides saime ka palju uusi teadmisi,” kinnitab Elerin.

FOTO PRIIT PALOMETS

mäng. Küsimused ei ole otse kooliprogrammist, vaid tulenevad meid ümbritsevast elust. Näiteks seda, kas ürgajal tehti tuld tikkudega, ei ole nooremad lapsed ju veel õppinud, aga nad suudavad selle välja mõelda, et ürgaeg oli nii ammu ja siis ei saanud tikke olla. Mõned küsimused on kergemad, mõned pisut raskemad, aga enamikule peaksid küll kõik lapsed vastused leidma.”

Lastega koos testitud

Küsimuste koostaja õpetaja ja mälu-mängur Tiit Naarits ütleb, et valis küsimusi, mis poleks sihtgrupi jaoks üleliia rasked, ent oleksid samas harivad, mängulised ja suurendaksid teadmishi-

mu. „Püüdsin panna põhirõhu ajatutele teadmistele, mitte ainult päevakajalistele asjadele, mis sageli aasta-kahe pärast juba ammu unustatud.”

Mängu toimetaja Katrin Kurik lisab, et mängu on mitmes etapis koos lastega katsetatud. „Eri vanuses lapsed on aidanud küsimusi valida ja valmis mängu läbi mängida. Toimetades lähtusin sellest, et mängus poleks küsimusi, millele ükski testirühma laps vastata ei osanud. Samas jätsin sisse mõned küsimused, millele küll kõik lapsed kohe lobedalt vastust ei leidnud, kuid mille teadmine võiks olla edasises elus kasulik.”

Toimetaja arvates oleks parim mängida mängu nii, et seltskonnas on nii

nooremaid kui ka vanemaid lapsi. Kui üks vastust ei tea, teab teine, ja koos saadakse targemaks. Vastuste juures on ka teemakohased lisaselgitused, mida lugedes lapsed küsitava asja kohta natuke rohkem teada saavad.

Laste mälumängudoomino
1000 lahendat küsimust,
põnevad vastused

Ainulaadsed mälestused Eve Kivilt

KADI LEHTMETS
toimetaja

Eve Kivi mälestusteraamatut on küllap oodatud juba aastakümneid. Nii huvitav oleks ju teada saada, millistest võluvatest detailidest koosneb Eesti ainsa elukutselise filminäitlejanna elu, milliseid kirgi on üle elatud filmivõtetel ja millised intriigid on põimunud teisel pool kinoekraani... Aga mehed tema elus? Aga kuidas ta ikkagi nii ilus suudab olla?

Ootamatud vaatenurgad

Vastandiks igavese kaunitari klišeedele avab raamat aga Eve Kivi hoopis teise külje pealt. Saame suurepärase ülevaate draamaõpingutest, omaaegsest nõukogude kinomaastikust, iseloomukaid kirjeldusi kuulsatest Vene näitlejatest-režissööridest, unikaalsetest reisidest (raamatu üks rabavamaid peatükke on kahtlemata Tšiili riigipööre 1973. aastal, mille juures Eve Kivi Nõukogude

Raamatus on rohkesti kõnekat fotomaterjali.

FOTOD RAAMATUST

filmidelegatsiooni koosseisus kohapeal viibis) ning kohtumistest põnevate persoonide ja selle maailma vägevatega.

Tegemist on siinmail üsnagi unikaalse elukäiguga. Eve on vaimukas vaatleja, tema tähelepanekud elu ja inimeste kohta on sageli äärmiselt tabavad. Ehk pisut napisõnalisem on ta oma kõige lähedaste inimeste suhtes. Sest: „Kuidas sellest rääkida? Kõige tähtsamate asjade puhul saab selgeks, kui väetid on tegelikult sõnad.”

Ent mis jääb sõnades väljendamatana, see avaldub raamatu tõepoolest harukordsetes fotoillustratsioonides. Need on vähemasti sama kõnekad kui tekst ise.

Ma olen elanud
Lea Arme, Eve Kivi
280 lk
köva köide

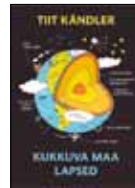
ilmunud

Kukkuva maa lapsed

Tiit Kändler

96 lk, köva köide

Tiit Kändleri teine teadusraamat lastele jutustab naljakalt ja põnevalt meie igapäevases elust plaanidel Maa. Kas sina tead: miks maakera alla ei kuku, kus muutub inimene kanguruks, kus on limonaadi mullid siis, kui pudel on kinni ja kas dinosaurused jõid sama vett mis meie? Sellest raamatust leiad vastuseid veel paljudele Maad puudutavatele küsimustele, ka sellistele, mida sa ise küsidagi ei oskaks.

Vanad head õuemängud

Krista Kivisalu

112 lk, köva köide

Raamatus on üle neljakümne hea õuesmängimise mängu eesti laste mängude kuldvarast. Hargikull, ukapeitus, Kapsapea ja Vanaema lõngakera – mäletate neid ju küll! Lisaks on ka mõned sellised mängud, mida mängivad tänapäeva koolilapsed ja mida raamatus esinenud lapsed koostajale tungivalt soovitasid. Kes teab, ehk jõuavad ka need kord eesti laste mängude kuldvarasse. Iga mängu juures on pilt ning raamatu lõpus valik liisusalmes.

Kalake Rufino mereriik ja imeline monegaskide maa

Jüri Tamm

pildid joonistanud

Raivo Järvi

128 lk, köva köide

Lustlik raamat tutvustab kahte sõbralikult teineteise kõrval ja sees asuvat riiki – Monaco vürstiriiki ja Larvotto ranna mereriiki. Just mereelanike silme läbi luuakse pilt nende riikide eluolust. Kalade suust kuuleb nii vaimustust kui ka imestust, mida kümne-vargajalad – nii ja veel mitut muud moodi kutsuvad nad inimesi – kõik korda ei saada. Ühtlasi avastatakse palju põnevat ka loodusest ning saadakse osa vee-elanike röömudest ja muredest.

Pasun punase kuue taskus

Hille Karm

pildid joonistanud

Reet Helisabeth Karm

72 lk, köva köide

Südamlikus lasteraamatus saab jõuluvana inglilt soovi jagada inimestele KÕIGE TÄHTSAMAT. Ingli palve paneb taadi pead murdma, kuidas soov täita, aga kui jõuluvana pistab käe kuue taskusse, jääb talle näppu üks ese... See on pasun.

Kassiaabits

Loone Ots ja

Reet Rea-Smyth

96 lk, pehme köide

„Kassiaabits” on omamoodi järg varem ilmunud „Koera-aabitsale”. Raamat tutvustab kassitõuge ja nende päritolu, jagades ühtlasi huvitavaid teadmisi kogu kasside maailma kohta. Raamat on mõeldud lastele, kes on juba pool aastat või kauem koolis käinud, ent seda võivad kindlasti uurida ka nooremad. Aabitsale on lisatud töövihik, kuhu sobib joonistada-kirjutada. Et hoida kaks asja selgesti lahus, algab töövihik raamatu viimaselt leheküljelt.

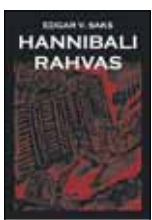

ilmunud

Hannibali rahvasEdgar V. Saks
250 lk

köva köide

Edgar V. Saksa ajalooline jutustus räägib Tallinna münt-

meistri pojast Ivo Schenkenbergist ja tema talupoegade lipkonnast, mida Hannibali rahvaks kutsuti. Liivi sõja päevil ei jäänud isandate poolt saatusse hooeks jäetud eesti talupoegadel muud üle, kui end ise maad laastava vene-tatari ratsaväe eest kaitsma hakata. Vaenlast varitseti ööd kui ka päevad, võeti äkilise rünnakuga vangi või lasti maha. Sissid tekitasid venelastes nii suurt hirmu, et nad justkui piiramisrõngas olevatest lossidest kuskile ratsutada ei julgenud. Hannibali rahvas oli üks kuulsaim ja vaenlase poolt kardetuim talupoegade üksus. Jutustus viib meid ühtlasi ajas tagasi 16. sajandi Tallinna tänavale, kirikutesse ja kõrtsidesse, Eesti-maa metsadesse, lossidesse, küladesse. Saame osa tolleaegse inimese igapäevaelust, röömudest ja muredest raskest sõja ja haiguste tingimustes ning võimalustest keerulistest olukordadest välja tulla.

Harald Riipalu luguRauno Väsaste
300 lk

köva köide

Harald Riipalu lugu on jutustus Eesti ühe legendaarsema ohvitseri elust. Nii nagu Riipalu elugi, jaguneb raamat tinglikult kolmeks osaks. Esimeses kirjeldatakse Riipalu lapsepõlve ja teenistust Eesti Kaitseväes. Täpsustamist leiavad mitmed seni levinud ebatäpsused tema eluloos. Põgusalt puudutatakse ka kogu Riipalude perekonna lugu.

Teine osa räägib mehe sõjaväelase karjäärist, millest põhiosa moodustab teenistus Saksa armees. Veidi põhjalikumalt leiavad kajastamist vähem kajastatud sündmused. Kindlasti on selleks 36. kaitsepataljoni osa ja samuti Novogrudokis aset leidnu. Endise kriminaalpolitseiniku analüüsitud Nõukogude ülekuulamismaterjalid annavad üsna värvika pildi nii sündmustest kui ka läbiviidud uurimiste käigus tuvastatust.

Raamatu lehekülgedelt näeme, et ka rahvusvahelise uurimiskomisjoni aruandeid on võimalik tõlgendada erinevalt. Raamatu tegevus liigub aga koos Riipaluga läbi kogu lahingute jada nii Eestis kui ka väljaspool Eesti piire. Kolmandas osas antakse ülevaade Riipalu tegevusest välismaal. Lisaks tööle vaibavabrikus oli Riipalu ka aktiivne eestlaskonna ühendaja Inglismaal ning ühiskondlikult aktiivne inimene. Esmakordselt kirjutame põgusalt ka Riipalu perekonnast ja järeltulijatest. Läbi tema tütre mälestuste saame esmakordselt pildi Riipalust isast ja abikaasana. Palju on raamatu koostamisel kasutatud Harald Riipalu kirjutatud ja koostatud tekste ning materjale. Raamatus avaldatud fotomaterjali hulgas on ka esmakordselt avalikkuse ette jõudvaid fotosid. Osa fotomaterjali pärineb Harald Riipalu isiklikust pildialbumist. Lisadena on toodud seni avaldamata arhiividokumente ja samuti Riipalu poolt või Riipalu kohta kirjutatud. Raamat on kirjutatud kergesti loetavas vormis. Lisaks arhiivimaterjalidele ja dokumentidele on kasutatud kaasaegsete mälestusi.

Ühest unustatud ja taasleitud väeosast

HANNO OJALO

Eesti Akadeemiline Sõjaajaloo Selts

See mahukas sõjaajalooline raamat pälvib ainult tunnustust ja kiidusõnu, eelkõige oma absoluutse uudsuse tõttu Vabadussõda käsitlevas eestikeelses kirjanduses. Endine lennuväepoiss ja Vabadusvõitlejate liidu liige Armand Trei on hoolikalt kogunud materjali Balti pataljoni (nimetatud ka rügemendiks) kohta ja selle üsna detailse täpsusega kirja pannud. Mitte ainult ohvitseride, vaid ka sõdurite elulood on kindlasti üllatav nähtus eesti sõjaajaloolistes teostes.

Avaneb sündmuste laiem taust

Mis puutub baltisakslaste sõjategevuse kirjeldust raamatus, siis kipub see teatud määral jääma muude sõjasündmuste varju. Avamaks sündmuste laiemat tausta, on paratamatud ka Loodearmee ja Eesti rahvaväe üksuste tegevuse kirjeldused ja kohati sarnanevad need väga ajaloolase Reigo Rosenthali „Loodearmee” ja „Eesti vabadussõja”

Balti rügement positsioonidel Prilugas Luga jõe ääres kindlustustöödel. September 1919.

AJALOORHIIV

Baltisaksa vabatahtlikud Raadi mõisas väljaõppel. Detsember 1918.

AJALOORHIIV

lahingukirjeldustega. Sel põhjusel ei ole ka üllatav leida Rosenthali nime raamatu nõustajate hulgas. Tunnustada tuleb toimetaja Lauri Suurmaa tööd teksti kallal. Kiita võib ka õnnestunud kaanekujundust.

Teos on õnnestunud struktureeritud Balti pataljoni moodustamise ja sõjategevuses osalemise kronoloogilises järjekorras. Raamat on rikkalikult varustatud lahinguskeemide, kaartide ja fotodega. Kasutajale teeb heameelt avastada nii isikunimed kui ka kohani-

mede register. Kasutatud materjalide nimekiri ei ole just pikk, kuid sisaldab allikaid mitmes keeles.

Sõnastus on kohati rahvalikult mahalakas, mis lisab veidi vürtsi kuivavõitu lahingukirjeldustele. Õnnestunud on kasutatud meeste mälestustekatteid, mis kohati on lausa leheküljepikkused ja enamgi.

Esil on uued aspektid

Raamatut lugedes on ilmselgelt tunda autori sümpaatiat baltisakslaste ja

Balti pataljoni vastu, püüdes nende juures positiivses valguses tuua esile aspekte, millest tõenäoliselt pole seni laialt levinud negatiivse suhtumise tõttu eriti kõneldud. Eelkõige püüab autor näidata baltisakslaste rasket kogemust enamlaste võimu all ja sellest tulenevat ohvrimeelsust Vabadussõjas.

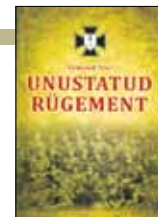
Landeswehri sõda suvel 1919 tõi teatavasti kaasa saksavastaste meeleolude kumuleerumise Eestis ja nii nõudis polkovnik Aleksander Tõnison lausa väeosa interneerimist. Õnneks ei nõustunud ülemjuhataja sellise sooviga, seda enam et ei olnud min-geid tõendeid Balti pataljoni ja ka Loodearmee koostöö kohta Landeswehri-ga.

Võib-olla ongi huvitavam probleem sõjategevuse kõrval just Eestis elavate baltisakslaste soovid ja mõtted, kui nad otsustasid võidelda koos eestlastega, kes neid vihkasid või äärmisel juhul võõristasid (selleks olid ju nii ajaloolised põhjused kui ka väga värsked kogemused) ühise vaenlase – vene enamluse vastu, kuna punane terror ähvardas meid mõlemaid.

Raamat täiendab sõjaajalooliste teoste rida

Armand Trei „Unustatud rügement” on igati väljapaistev teos, mis rikastab meie sõjaajalooliste raamatute pikka rida, täites ühtlasi teatud tühiku Vabadussõja ajaloo. Kuid ajalooühivilisel lugemisel on õigustatud ootused kaasaegse Landeswehri sõja käsitlemise osas (viimane lühikokkuvõtte ilmus sõjaajaloolase Hannes Walteri sulest 1989. aastal), rääkimata juba vajadusest uue Vabadussõja ajaloo järele.

Teatavasti peame 21. sajandil leppima 1938. aastal üllitatud kahekõitelise teosega, millele võime lisada juba mainitud Hannes Walteri moodsama lühikäsitlemise (ilmunud ajakirjas „Vikerkaar” järjeloona 1990. aastal).

Unustatud rügement Armand Trei
köva köide
319 lk

Uut Julius Kuperjanovist

URMAS SALO

Julius Kuperjanovi Seltsi poolt koostatud kogumik sisaldab kolme vähetuntud lugu Eesti Vabadussõja legendaarsest kangelasest leitnant Julius Kuperjanovist.

Põhiosa kogumikust moodustavad Julius Kuperjanovi algkooliaegse pinginaabri ning lapsepõlvesõbra Leo Laursoni varem Välis-Eestis avaldatud mälestused. Need kajastavad just vähemtuntud aega kangelase elust, aastaid 1904–1918, haarates koolipõlve, teenistust Vene armees Esimeses maailmasõjas ning konspiratiivset tegevust Saksa okupatsiooni ajal.

Mälestustest saame teada Kuperja-

novi „vägitükkidest” Vana-Kuuste (Sipe) ministeeriumikoolis, elust-olust Tartu õpetajate seminaris, muusikaharastustest, sõidust Riiga 1910. aastal ja vanavara kogumisretkest Eesti Rahva Muuseumi jaoks 1913. aastal. Täienduseks Kuperjanovi kirjanduslikust tegevusest seminaris on lisatud seminarikaaslaste Johannes Schwalbe (Silveti) mälestused. Edasi kirjeldab Laurson värvikalt Esimese maailmasõja alguse meeleolusid Tartus, Kuperjanovi teenistust 5. grenaderide polgus ning relvade hankimist Saksa okupatsiooni ajal.

Kuid huvitav on ka kõrvuti Kuperjanovi looga kulgev kapten Leo Laursoni enda elulugu, eriti osalemine Esimeses maailmasõja võitlustes Lätis ja haavata-

saamine, viibimine aastail 1917–1918 revolutsioonilises Petrogradis ning põgenemine Eestisse.

Richard Rohti ülevaade Kuperjanovi elust ja tegudest nägi trükkivõlgust juba Vabadussõja ajal 1919. aastal, kajastades tolle ajahetke nägemust kangelasest. Lühikese eluloo kõrval on põhitähelepanu pööratud Kuperjanovi tegude hindamisele Vabadussõjas. Autor rõhutab, et Kuperjanovi pataljoni ja ta juhi vahvus ning julgus sõja algul aitas tõsta rahva ja vägede meeleolu.

Yri (Georg) Naelapea umbes 1920. aastal kirjutatud luuletus „Kuperjanovi käskjalg” esitab poeetilises vormis 14-aastase karjapoisi läbielamisi ühel Vabadussõja tuisusel talveööl. Kuperja-

nov paneb enesekindla poisi proovile, kumb jõuab enne staapi.

Kogumikku on lisatud palju fotosid ning autorite elulood. Kõik need tänapäevases Eestis esmakordselt avaldatavad lood peaksid pakkuma põnevat lugemist nii noortele kui ka vanematele ajalooühivilistele.

Lugusid Julius Kuperjanovistkoostanud
Julius Kuperjanovi Selts
160 lk
köva köide